

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2026.01.2.26>

ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ ДЕРЖАВНОЇ ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Банах В.Д.,

аспірант Західноукраїнського національного університету

ORCID: 0009-0002-5854-9146

Банах В.Д. Проходження служби в органах державної виконавчої служби: адміністративно-правові аспекти.

У статті здійснено комплексний аналіз адміністративно-правових засад проходження служби в органах державної виконавчої служби України в контексті забезпечення ефективного примусового виконання судових рішень та реалізації принципу верховенства права. Актуальність теми дослідження зумовлена зростанням ролі органів державної виконавчої служби у забезпеченні обов'язковості виконання судових рішень як складової принципу верховенства права та ефективного судового захисту. Ефективність діяльності державних виконавців значною мірою залежить від якості адміністративно-правового регулювання проходження державної служби в цих органах. Водночас, чинне законодавство характеризується фрагментарністю та неузгодженістю загальних норм про державну службу зі спеціальними актами у сфері примусового виконання рішень.

Метою дослідження є здійснення комплексного аналізу адміністративно-правових засад проходження служби в органах державної виконавчої служби та виявлення особливостей правового регулювання основних стадій державної служби. У статті проаналізовано систему нормативно-правових актів, які регламентують вступ на державну службу, її проходження, службове просування, оцінювання результатів службової діяльності та професійний розвиток державних виконавців, а також визначено роль актів Кабінету Міністрів України та Міністерства юстиції України у деталізації відповідних процедур.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в комплексному адміністративно-правовому аналізі проходження служби в органах державної виконавчої служби як цілісного інституту публічної служби та виявленні системних проблем співвідношення загального і спеціального законодавства, що регулює службові правовідносини державних виконавців.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання під час удосконалення нормативно-правового регулювання проходження служби в органах державної виконавчої служби, у правозастосовній діяльності органів Міністерства юстиції України, а також у навчальному процесі при викладанні дисциплін адміністративно-правового спрямування.

Ключові слова: державна служба; органи державної виконавчої служби; державний виконавець; кадрове забезпечення; проходження державної служби; адміністративно-правове регулювання.

Banakh V.D. Performance of service in the bodies of the state enforcement service: administrative and legal aspects.

The article provides a comprehensive analysis of the administrative and legal foundations of service in the bodies of the State Enforcement Service of Ukraine in the context of ensuring the effective compulsory enforcement of court decisions and the implementation of the rule of law principle. The relevance of the research topic is обусловлена by the increasing role of the State Enforcement Service bodies in ensuring the binding execution of court decisions as an essential component of the rule of law and effective judicial protection. The effectiveness of state enforcement officers' activities largely depends on the quality of administrative and legal regulation of civil service in these bodies. At the same time, the current legislation is characterized by fragmentation and inconsistency between general civil service regulations and special legal acts in the field of compulsory enforcement of decisions.

The purpose of the research is to conduct a comprehensive analysis of the administrative and legal foundations of service in the bodies of the State Enforcement Service and to identify the specific features of legal regulation of the main stages of civil service. The article analyzes the system of regulatory legal acts governing entry into civil service, performance of service, career advancement, evaluation of official performance results, and professional development of state enforcement officers, as well as determines the role of acts of the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Ministry of Justice of Ukraine in detailing the relevant procedures.

The scientific novelty of the obtained results lies in a comprehensive administrative and legal analysis of service in the bodies of the State Enforcement Service as an integral institution of public service and in identifying systemic problems in the correlation between general and special legislation regulating service relations of state enforcement officers.

The practical significance of the obtained results consists in the possibility of their application in improving the regulatory framework governing service in the bodies of the State Enforcement Service, in the law enforcement activities of the bodies of the Ministry of Justice of Ukraine, as well as in the educational process in teaching administrative law-related disciplines.

Key words: civil service; bodies of the State Enforcement Service; state enforcement officer; staffing; civil service performance; administrative and legal regulation.

Постановка проблеми. Забезпечення обов'язковості виконання судових рішень є важливою умовою реалізації принципу верховенства права та ефективного судового захисту. Органи державної виконавчої служби відіграють ключову роль у механізмі примусового виконання рішень судів та інших органів. Ефективність їх діяльності безпосередньо залежить від належного адміністративно-правового регулювання проходження державної служби в цих органах. Специфіка повноважень державних виконавців, поєднання владних і процесуальних функцій, а також підвищений рівень юридичної відповідальності зумовлюють необхідність спеціального правового регулювання їх службової діяльності. Водночас, чинне законодавство характеризується певною неузгодженістю між загальними нормами про державну службу та спеціальними актами у сфері виконавчого провадження. Це негативно впливає на стабільність службових правовідносин і ефективність кадрового забезпечення органів державної виконавчої служби. У зв'язку з цим, актуальним є комплексний аналіз адміністративно-правових аспектів проходження служби в органах державної виконавчої служби.

Метою дослідження є здійснення комплексного аналізу адміністративно-правових засад проходження служби в органах державної виконавчої служби та виявлення особливостей правового регулювання основних стадій державної служби.

Стан опрацювання проблематики. Питання державної служби та проходження державної служби в органах виконавчої влади ґрунтовно досліджувалися у працях вітчизняних учених. Теоретико-правові засади державної служби, принципи її організації та функціонування, а також проблеми кадрового забезпечення і професійного розвитку державних службовців розглядалися у працях В.Б. Авер'янова, Ю.П. Битяка, Н.Р. Нижник, О.Д. Оболенського, В.М. Сороки. Окремі аспекти реформування публічної служби та управління персоналом у системі органів виконавчої влади висвітлювалися у працях Т.О. Коломоєць, І.Л. Бородіна, В.К. Мамонова. Питання діяльності органів державної виконавчої служби, виконавчого провадження та правового статусу державних виконавців досліджувалися у працях С.Я. Фурси, О.В. Кузьменко, П.В. Макушева. Водночас, проблематика проходження державної служби в органах державної виконавчої служби як цілісного адміністративно-правового інституту залишається недостатньо систематизованою, що зумовлює актуальність і наукову доцільність обраної теми.

Виклад основного матеріалу. Нормативно-правове регулювання проходження служби в органах державної виконавчої служби має комплексний характер і ґрунтується на поєднанні норм конституційного, адміністративного та спеціального законодавства. Базові засади правового статусу державних службовців і організації публічної служби визначаються Конституцією України, тоді як особливості проходження служби в органах державної виконавчої служби конкретизуються в законах і підзаконних нормативно-правових актах.

Конституція України закріплює фундаментальні принципи функціонування публічної служби, зокрема принцип верховенства права, законності, рівного доступу громадян до державної служби, а також гарантії захисту прав і свобод людини та громадянина [1]. Саме ці конституційні положення формують правову основу для регулювання службових правовідносин у сфері примусового виконання рішень і визначають загальні вимоги до діяльності державних виконавців як представників публічної влади.

Ключовим актом загального характеру є Закон України «Про державну службу» [2], який визначає поняття державної служби, її принципи, класифікацію посад, порядок вступу, проходження та припинення служби, а також основні права, обов'язки й гарантії державних службовців. Державні виконавці, перебуваючи на посадах державної служби, підпадають під дію цього Закону в частині конкурсного відбору, оцінювання результатів службової діяльності, дисциплінарної відповідальності та службової кар'єри.

Водночас спеціальне правове регулювання діяльності органів державної виконавчої служби здійснюється Законом України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів». Закон визначає систему органів примусового виконання рішень, повноваження державного виконавця, його обов'язки та відповідальність у межах виконавчого

провадження [3]. Однак, зазначений акт зосереджується переважно на процесуальних та організаційних аспектах виконання рішень, не встановлюючи вичерпного регулювання питань проходження державної служби, що зумовлює застосування норм загального законодавства.

Положення законів у сфері державної служби та примусового виконання рішень деталізуються у значній кількості підзаконних нормативно-правових актів, які безпосередньо регламентують порядок проходження служби в органах державної виконавчої служби. Важливе місце серед них посідають акти Кабінету Міністрів України, зокрема:

– Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2016 р. № 246 «Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби», якою визначено порядок проведення конкурсу на зайняття посад державної служби, у тому числі в органах державної виконавчої служби [4];

– Постанова Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2017 р. № 640 «Про затвердження Порядку проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців» [5], положення якої застосовуються до державних виконавців під час оцінювання їх службової діяльності;

– Постанова Кабінету Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1039 «Про затвердження Порядку здійснення дисциплінарного провадження» [6], яка визначає підстави, процедуру та види дисциплінарних стягнень, що застосовуються і до працівників органів державної виконавчої служби.

Особливу роль у регулюванні проходження служби в органах державної виконавчої служби відіграють нормативні акти Міністерства юстиції України, зокрема:

– Наказ Міністерства юстиції України від 20 квітня 2016 р. № 1183/5 «Про затвердження Типового положення про управління забезпечення примусового виконання рішень міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України, Типового положення про відділ державної виконавчої служби міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України» [7];

– Наказ Міністерства юстиції України від 2 квітня 2012 р. № 512/5 «Про затвердження Інструкції з організації примусового виконання рішень» [8], який регламентує діяльність державних виконавців і фактично визначає зміст їх професійних функцій.

Практичне значення для регулювання проходження державної служби мають посадові інструкції державних виконавців, які затверджуються керівниками відповідних органів державної виконавчої служби. У них конкретизуються посадові обов'язки, права, межі відповідальності, підпорядкованість та вимоги до професійної діяльності, що має безпосередній вплив на оцінювання результатів служби та застосування заходів дисциплінарної відповідальності.

Вступ на державну службу регламентується Законом України «Про державну службу». Загальні вимоги до кандидатів встановлені у статтях 19-21 цього Закону. Зокрема, на державну службу може бути призначено громадянина України, який:

- має вищу освіту відповідного рівня;
- володіє державною мовою;
- має необхідний досвід роботи відповідно до категорії посади;
- не має судимості або обмежень, що перешкоджають службі [2].

Типові вимоги до вакансій державної служби (наприклад, категорії "А") визначені Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типових вимог до осіб, які претендують на зайняття посад державної служби категорії "А"» № 448 від 22.07.2016 (здобуття ступеня магістра, необхідний стаж тощо) [9].

Конкурс є обов'язковим механізмом добору на вакантні посади державної служби, у тому числі в органах державної виконавчої служби, і регулюється статтями 22-30 Закону України «Про державну службу». Порядок проведення конкурсу визначається відповідними актами Кабінету Міністрів України. За загальним правилом:

– оголошення про конкурс публікується на Єдиному порталі вакансій державної служби, а також може оприлюднюватися на веб-сайті державного органу, у якому оголошено конкурс (за наявності), та інших веб-сайтах» [2];

– конкурс включає етапи:

- «1) прийняття рішення про оголошення конкурсу;
- 2) оприлюднення оголошення про проведення конкурсу;
- 3) прийняття та розгляд інформації від осіб, які бажають взяти участь у конкурсі;
- 4) проведення тестування та визначення його результатів;
- 5) розв'язання ситуаційних завдань та визначення їх результатів (у разі визначення Комісією або конкурсною комісією необхідності розв'язання ситуаційних завдань);
- 6) проведення співбесіди та визначення її результатів;
- 7) складення загального рейтингу кандидатів;
- 8) визначення суб'єктом призначення або керівником державної служби переможця (переможців) конкурсу;

9) оприлюднення результатів конкурсу» [4];

– «рішенням Комісії або конкурсної комісії визначаються кандидатури на зайняття посад державної служби, які набрали найбільшу загальну кількість балів за результатами складання загального рейтингу кандидатів (не більше трьох на одну посаду), для вибору суб'єктом призначення або керівником державної служби переможця конкурсу» [2].

Разом з тим, згідно із ч. 5 ст. 10 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», «у період дії воєнного стану особи призначаються на посади державної служби, посади в органах місцевого самоврядування, посади керівників суб'єктів господарювання державного сектору економіки, комунальних підприємств, установ, організацій керівником державної служби або суб'єктом призначення, сільським, селищним, міським головою, головою районної, районної у місті, обласної ради, начальником відповідної військової адміністрації без конкурсного відбору, обов'язковість якого передбачена законом, на підставі поданої заяви, заповненої особової картки встановленого зразка та документів, що підтверджують наявність у таких осіб громадянства України, освіти та досвіду роботи згідно з вимогами законодавства, встановленими щодо відповідних посад, а також за наявності у Єдиному державному реєстрі декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, за минулий рік» [10].

Службове просування (кар'єрний розвиток) державних службовців, у тому числі державних виконавців, визначається статтями 38-49 Закону України «Про державну службу». Зокрема, службове просування передбачає:

– «зайняття вищої посади за результатами конкурсу;

– переведення без обов'язкового проведення конкурсу: на іншу рівнозначну або нижчу вакантну посаду в тому самому державному органі, у тому числі в іншій місцевості (в іншому населеному пункті), - за рішенням керівника державної служби або суб'єкта призначення; на рівнозначну або нижчу вакантну посаду в іншому державному органі, у тому числі в іншій місцевості (в іншому населеному пункті), - за рішенням суб'єкта призначення або керівника державної служби в державному органі, з якого переводиться державний службовець, та суб'єкта призначення або керівника державної служби в державному органі, до якого переводиться державний службовець;

– направлення у службове відрядження для виконання своїх посадових обов'язків поза межами постійного місця служби;

– підвищення рівня професійної компетентності шляхом професійного навчання» [2].

Оцінювання результатів службової діяльності державних службовців, у тому числі державних виконавців, здійснюється згідно із Постановою Кабінету Міністрів України № 640 від 23.08.2017 р. «Про затвердження Порядку проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців». Дана процедура: включає аналіз виконання службових обов'язків; оцінює професійні компетентності та результативність; слугує підставою для кар'єрного просування, підвищення кваліфікації або застосування заходів впливу у разі невідповідності [5]. Оцінювання покликане гарантувати об'єктивність та прозорість в оцінці діяльності службовців та є важливою складовою службової кар'єри. Відтак, стандартизовані механізми оцінювання сприяють підвищенню ефективності публічної служби загалом [11].

Закон України «Про державну службу» передбачає, що державні службовці мають право і обов'язок постійно підвищувати свою кваліфікацію шляхом участі в навчальних програмах, тренінгах, семінарах та інших формах професійного розвитку (зокрема, це впливає зі статей, що регламентують права та обов'язки службовців). Підвищення кваліфікації в державному секторі здійснюється за підтримки спеціалізованих навчальних закладів та через внутрішні програми навчання органів.

Незважаючи на наявність розгалуженої системи нормативно-правових актів, правове регулювання проходження служби в органах державної виконавчої служби характеризується певною неузгодженістю та наявністю колізій. Насамперед, це стосується співвідношення загального та спеціального законодавства. Так, Закон України «Про державну службу» встановлює універсальні правила вступу, проходження та припинення служби, тоді як Закон України «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» зосереджується на визначенні повноважень і відповідальності державного виконавця, не деталізуючи процедур проходження служби. На практиці це призводить до ситуації, коли питання дисциплінарної відповідальності, оцінювання службової діяльності або припинення державної служби державного виконавця вирішуються виключно на підставі загального законодавства без урахування специфіки виконавчої діяльності, підвищеного рівня навантаження та процесуальної відповідальності.

Висновки. Таким чином, правове регулювання проходження служби в органах державної виконавчої служби має багаторівневий характер і ґрунтується на поєднанні норм Конституції України, загального законодавства про державну службу та спеціальних актів у сфері примусового виконання рішень.

У ході дослідження виявлено особливості правового регулювання основних стадій проходження державної служби в органах державної виконавчої служби, зокрема вступу на службу, проходження служби, службового просування, оцінювання результатів службової діяльності та професійного розвитку державних виконавців. З'ясовано, що на кожній із зазначених стадій застосовуються загальні механізми державної служби, які не завжди враховують специфіку виконавчої діяльності, підвищений рівень процесуальної відповідальності та значне службове навантаження.

Нормативна неузгодженість між загальними та спеціальними нормами проявляється у питаннях оцінювання службової діяльності, дисциплінарної відповідальності та службового просування державних виконавців. Застосування універсальних механізмів державної служби без урахування специфіки виконавчої діяльності негативно впливає на стабільність службових правовідносин та ефективність кадрового забезпечення органів державної виконавчої служби. Удосконалення адміністративно-правового регулювання проходження служби в органах державної виконавчої служби потребує узгодження загального і спеціального законодавства з урахуванням особливостей виконавчої діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 р. № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>.
3. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 02.06.2016 р. № 1403-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text>.
4. Про затвердження Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби: постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2016 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/246-2016-%D0%BF#Text>.
5. Про затвердження Порядку проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців: постанова Кабінету Міністрів України від 23.08.2017 р. № 640. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/640-2017-%D0%BF#Text>.
6. Про затвердження Порядку здійснення дисциплінарного провадження: постанова Кабінету Міністрів України від 04.12.2019 р. № 1039. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1039-2019-%D0%BF#Text>.
7. Про затвердження Типового положення про управління забезпечення примусового виконання рішень міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України, Типового положення про відділ державної виконавчої служби міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України: наказ Міністерства юстиції України від 20.04.2016 р. № 1183/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0617-16#Text>.
8. Про затвердження Інструкції з організації примусового виконання рішень: наказ Міністерства юстиції України від 02.04.2012 р. № 512/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0489-12#Text>.
9. Про затвердження Типових вимог до осіб, які претендують на зайняття посад державної служби категорії «А»: постанова Кабінету Міністрів України від 22.07.2016 р. № 448. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448-2016-%D0%BF#Text>.
10. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
11. Petrenko P. Legal Framework for Competitive Selection for Positions of Civil Servants under the Legislation of Ukraine and European Countries. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2019. Vol. 22, Issue 5. URL: <https://www.abacademies.org/articles/legal-framework-for-competitive-selection-for-positions-of-civil-servants-under-the-legislation-of-ukraine-and-european-countries-8615.html>.

Дата першого надходження рукопису до видання: 5.01.2026
Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 26.01.2026
Дата публікації: 2.02.2026